

Сергієнко Тетяна
(м. Ужгород)

ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ СЛОВАЧЧИНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Словацька Республіка – найменша з-поміж центральноєвропейських країн, нових членів ЄС держава – безпосередній західний сусід України. Проте і ця невелика за розмірами і потенціалом країна має значний позитивний досвід послідовної реалізації національної стратегії інтеграції до Європейського Союзу, який заслуговує уваги і може бути продуктивно використаний Україною на сучасному етапі. Найбільший інтерес для України представляють два аспекти словацького досвіду інтеграції до ЄС – внутрішній і зовнішній. Причому досвід Словаччини по кожному із них засвідчує, як цілеспрямованими діями можна перебороти негативи і досягти кардинальних позитивних змін.

Почнемо з негативів і гальмуючих факторів, які перешкождали вступу СР до Євросоюзу.

Перший – внутрішньополітичний вимір: тривалий час впродовж 1990-х років Словаччина мала серйозні проблеми із досягненням політичних стандартів за копенгагенськими критеріями, визначеними для претендентів на вступ до ЄС. У молодій незалежній країні з 1993 року велися пошуки якогось власного – “третього” шляху будівництва демократії і громадянського суспільства. Затягнулася ідейно-політична структуризація словацького суспільства і основних партійно-політичних сил. Нерідкими були випадки міжпартійного протистояння і конфліктів. Складними залишалися міжнаціональні відносини з невирішеною проблематикою гарантії прав національних меншин. Певні труднощі були у взаєминах між гілками державної влади та особистій взаємодії словацьких державно-політичних лідерів. Загалом, особливо в другій половині 1990-х років у Словаччині нерідко відчувалася внутрішньополітична нестабільність і напруга.

Другий – зовнішньополітичний вимір: за такого стану речей єдино Словаччина серед центральноєвропейських країн, підкреслюємо, насамперед з внутрішньополітичних причин спочатку навіть не була включена до першої хвилі розширення ЄС на Схід і не була прийнята в 1999 році, на відміну від своїх сусідів – Польщі, Чехії і Угорщини, до НАТО.

Негативну роль зіграли також дії тодішнього правлячого режиму СР на міжнародній арені. Надмірно переоцінювалася геополітична роль невеликої Словаччини у міжнародних відносинах та в регіоні Центральної та Східної Європи. Країна намагалася балансувати між Сходом і Заходом. Висувалася ідея якогось “нейтралітету” Словаччини в Центральній та Східній Європі. Все це створювало негативний імідж для СР, особливо на тлі чіткої визначеності інших центральноєвропейських постсоціалістичних держав щодо необхідності вступу до євроатлантичних структур.

У відповідь на провал євроінтеграційних планів СР деякі словацькі політичні сили і лідери пропонували інтегрувати країну на Схід – аж до анекдотичної ймовірності вступу до Співдружності Незалежних Держав (СНД) [3,11]. При цьому, як справедливо зазначав словацький політолог-міжнародник Александр Дулеба, для тодішнього словацького державного керівництва сусідня Україна знаходилася в “глибокій тіні” Москви.

Логічно, правда, напрошуються деякі запитання-аналогії:

1) А хіба деформування демократії у внутрішньополітичному вимірі та пошук національно виключного “третього шляху”, схожі до Словаччини другої половини 1990-х років, не були характерні і для України періоду президентства Л.Д.Кучми?

2) Чи, може, зовнішньополітичне балансування цього режиму між Сходом і Заходом та зближення з Росією не нагадувало геополітичну невизначеність СР попереднього часу, засвідчуючи ще й нещирість декларованого минулою владою європейського напрямку – як основного у зовнішній політиці України.

Є ще й ряд інших негативних аналогій. Але, на відміну від України, яка занадто тривалий час йшла до демократичної Помаранчевої революції межі 204-2005 років, Словаччина значно швидше переборолла негативи, які гальмували рух країни по шляху європейської інтеграції.

Тому, на разі, звернемося до позитивного словацького досвіду. Перший, знову, – внутрішньополітичний вимір: опозиційні сили Словаччини, лише консолідувавшись змогли добитися зміни проавторитарного режиму і поглибити процес демократичних реформ і на практиці приступити до реалізації головного зовнішнього національно-державного інтересу – інтеграції країни до ЄС і НАТО. Після перемоги об'єднаної демократичної опозиції на парламентських виборах 25-26 вересня 1998 року в СР відбулися швидкі політичні і економічні зміни і країна отримала новий євроінтеграційний шанс – наприкінці 1999 року була додатково включена до першої групи кандидатів на вступ до ЄС.

Слід знову підкреслити – завдяки насамперед рішучим внутрішньополітичним перетворенням і забезпеченню демократичних принципів, прав і свобод громадян. Всього за рік у СР відбулося суттєве покращення політичного становища, утвердилися принципи парламентаризму та демократії. Словаччина поступово наближалася до виконання політичних вимог копенгагенських критеріїв для держав-кандидатів на вступ до Євросоюзу.

Другий – зовнішньополітичний вимір, порівняно з попередніми роками, також змінився кардинальним чином: у зовнішньополітичній сфері всі нові політичні сили з рядів коаліції, яка знаходилася при владі в СР в період 1998–2002 років, спільним пріоритетом оголосили прискорений вступ країни до ЄС і НАТО. Підтримку цього курсу декларувала і опозиція.

Але демократичній словацькій коаліційній владі, сформованій за результатами вересневих парламентських виборів 1998 року, необхідно було

поспішати, щоб забезпечити для Словаччини, як неодноразово було тоді прийнято говорити, – “місце в потягу”, який уже рушав з іншими центральноєвропейськими державами до Євросоюзу. Тобто, наздогнати Польщу, Чехію, Угорщину на шляху євроінтеграції.

СР ще 27 червня 1995 року на саміті ЄС в Каннах, однієї з перших серед країн Центральної та Східної Європи, подала офіційну заявку на вступ до ЄС. Проте, Рада ЄС на засіданні в Люксембурзі в грудні 1997 року не рекомендувала розпочати переговори про вступ до ЄС з СР, через невиконання нею політичних критеріїв вступу [2]. Уже в березні 1998 року Європейська Комісія розпочала офіційні переговори з країнами-кандидатами на вступ до ЄС. Словаччина, як вже вказувалося, спочатку не потрапила до їх переліку. Тому новосформований наприкінці 1998 року коаліційний уряд Мікулаша Дузірнді розгорнув дипломатичну активність з метою домогтися від керівних органів ЄС згоди на початок і з Словаччиною переговорів про вступ до Євросоюзу. Європейська Комісія і уряд СР створили спеціальний спільний координуючий орган – “Робочу групу на високому рівні”. Вона зосередила свою діяльність на ключових заходах, котрі СР повинна була реалізувати задля виконання копенгагенських критеріїв і пріоритетних завдань програми “Партнерство для вступу” [3].

Словаччина в реалізації своїх євроатлантичних планів добилася постійної підтримки з боку інших центральноєвропейських держав, у першу чергу – партнерів по Вишеграду: Польщі, Чехії та Угорщини [1]. Словаччина заручилася також підтримкою з боку найбільших західноєвропейських країн-членів ЄС. Тому в грудні 1999 року саміт ЄС в Гельсінкі включив і Словачку Республіку до складу першої групи держав-кандидатів на вступ до Євросоюзу.

У грудні 2002 року саміт ЄС у Копенгагені схвалив рішення про вступ Словаччини з 1 травня 2004 року до Євросоюзу в складі групи з десяти країн-кандидатів. Саміт НАТО в Празі у листопаді 2002 року затвердив вступ СР у квітні 2004 року до Північноатлантичного блоку.

Таким чином, досить стисло проаналізований нами інтенсивний євроатлантичний шлях і досвід Словаччини засвідчує для України та інших держав, що цілком можливо через здійснення послідовних демократичних реформ і чітку зовнішньополітичну орієнтацію прискорено забезпечити реалізацію інтеграційної стратегії та вступити до європейської спільноти.

Коли порухувати часовий відрізок, яким пройшла Словаччина з початку реальних внутрішньо- і зовнішньополітичних змін наприкінці 1998 року для досягнення копенгагенських критеріїв і до моменту отримання практичної згоди керівних органів Євросоюзу та країн-членів ЄС і винесення ними остаточного рішення щодо вступу СР в ЄС у 2002 році, то цей час інтенсивної підготовки складає всього чотири роки – 1999–2002 роки. Ще менше двох років – 2003 рік і 4 місяці 2004 року Словаччина затратила до набуття офіційного статусу повноправного члена Європейського Союзу з 1 травня 2004 року [4].

Таким чином, Словаччина зуміла в стисло короткі строки реалізувати прискорену стратегію інтеграції до Євросоюзу, що може стати прикладом для України і досить важливим аргументом на переговорах української сторони з Брюсселем про можливість аналогічного динамічного руху України до асоційованого і повноправного членства в ЄС.

Повчальним для України із словацького євроінтеграційного досвіду є тієї ж те, що головну роль в успішності прискореної підготовки СР до вступу в ЄС протягом 1999–2002 років зіграли наступні чинники:

1) Перемога демократичних сил на парламентських виборах 25-26 вересня 1998 року і зміна характеру правлячого режиму в СР.

2) Швидке виконання Словаччиною – до кінця 1999 року політичних критеріїв.

3) Рішуче здійснення економічних реформ.

4) Пріоритет євроатлантичної інтеграції в зовнішньополітичному курсі.

5) Активна дипломатична діяльність із забезпечення максимально можливої підтримки держав-членів ЄС і НАТО прискореній інтеграції СР до ЄС.

1. Див.: Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС. Можливості для України: Аналітичні оцінки. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2003. – 136 с.

2. Duleba A. Slepý pragmatizmus slovenskej východnej politiky: Aktuálna agenda slovensko-ruských bilaterálnych vzťahov. – Br.: VC SSZP, 1996. – 409 с.

3. Figel J., Adamiš M. Slovensko na ceste do Európskej únie. Kapitoly a súvislosti. – Bratislava: UV SR, 2003. – 204 с.

4. www.statistics.sk

SUMMARY

Tetyana Serhiyenko. THE EXPERIENCE OF THE INTEGRATION OF SLOVAK REPUBLIC TO EUROPEAN UNION

In the article we analyzed the intensive euroatlantic way and the experience of Slovak Republic which shows for Ukraine and for other countries that through the realization of successive democratic reforms and clear internal political orientation its absolute really to guarantee rapidly the realization of the integrational strategy and join the European Union.